

SOUTH-WEST
UNIVERSITY
·NEOFIT RILSKY·
BLAGOEVGRAD, BULGARIA

VOLUME 1
2001

SCIENTIFIC *Research*

ELECTRONIC
ISSUE

Върху някои особености на фразирането при интерпретацията на бароковите органни транскрипции на акордеон

Разчленението на различните по големина и значение музикални мисли при интерпретацията на едно или друго музикално произведение в контекста на логиката на музикалното развитие и изграждане на музикално-художествения образ представлява фразирането. Но, осъзнаването на логиката на строеж на отделните фрагментарни построения и дъхове между тях е в основата на логически осмисленото фразиране. То е един от компонентите на цялостната система от музикално-изразни средства, съдействащи за по-пълното и цялостно разкриване на музикално-образното и идейно съдържание на музикалното произведение в унисон с авторската идея.

В този смисъл, фразата, като структурен елемент от цялостното фразиране, представлява последование от тонове, отличаващи се със своето единно дихание и предопределящи значимостта на отделните цезури между тях, които от своя страна изпълняват определена детерминираща функция, цято цел е отделянето на различните музикални построения едно от друго и придаващи особено вътрешно дихание и виталност на произведението при интерпретацията му. От друга страна, в определяне на отношението си към всяка една фраза от общото цяло, изпълнителят трябва да изясни и взаимовръзката между тях, смисълът и значението на всяка една от тях при изграждането на художествения образ, който пък от своя страна като цяло влияе и върху определяне на отношението на изпълнителя към строго специфичния за него начин на изграждане на отделните фрази.

Изграждането на навици за правилно фразиране, съобразено с логиката на музикалното развитие и стиловите особености на съответния композитор и транскриптор е труден и сложен процес, изискващ постоянно развитие. Но, основният елемент в този процес е музикалността, наличието и степента на развитие на музикалните

заложби, без които истински запленаващо изпълнение няма и не може да има.

Проблемът за фразирането при интерпретацията на бароковите органни транскрипции за акордеон може да се изясни единствено от позицията на два основни аспекта:

- ПЪРВИЯТ е свързан с особеностите на фразирането в бароковата музика като цяло;
- ВТОРИЯТ е свързан с особеностите на фразирането при изпълнението на акордеон, произтичащи от специфичните му конструктивни възможности.

В настоящата статия въпросът ще бъде изяснен от позицията само на втория аспект. Но, това е възможно само, ако целият фразировъчен процес се разгледа в две основни направления:

ПЪРВОТО направление се отнася до специфичните конструктивни особености на акордеона и произтичащите от това технически възможности по отношение на мех, дискант и басов гриф и значението на всеки един от тези конструктивни елементи за реализацията на фразировъчния процес.

ВТОРОТО направление се отнася до конкретните начини на обособяване на отделните фрази.

Наличието на мех е една от основните особености на акордеона като музикален инструмент, без който е невъзможно реализирането на цялостния процес на музицирането. В зависимост от степента на въздушната концентрация и възможността изпълнителят да влияе във всеки един момент върху нея по време на изпълнението предопределя и особеното значение на меха при изграждането на музикално-художествения образ на произведението по отношение на: постигането на различните динамически нюанси, агогични отклонения, някои специфични артикулации, както и реализирането на цялостния процес на фразирането.

Освен позитивна, мехът може да играе и негативна роля при реализиране процеса на фразирането, което е в пряка зависимост от меховия въздушен капацитет. Прекъсването на звучността при достигането на една от двете крайни фази (пълното отваряне и затваряне на меха) в определени случаи може да влияе негативно,

водеща до нежелателни накъсвания на фразите, в разрез с художественото изграждане на музикалния образ, чието преодоляване може да се постигне посредством три основни начина:

- чрез използване на логическите разчленения на фактурното изложение;
- чрез прилагане на артикулация, неизискваща свързаното изпълнение на тоновете;
- чрез много бърза смяна на посоката на движение на меха.

Вторият елемент от първото направление е свързан със специфичните конструктивни особености на акордеона по отношение на дисканта.

Акордеонната клавиатура притежава няколко основни спецификации, с които всеки изпълнител е длъжен да се съобразява при интерпретацията на бароковите органни транскрипции:

- лека клавиатура;
- минимален ход на клавишите;
- идеално гладка повърхност;
- възможност за въздействие върху меха при определен натиск върху клавиша. Тази особеност е свързана с логическото оформяне на фразите и наблягането на най-важния тон в цялата тонова поредица на фразата, когато логиката на музикалното развитие не изисква определено динамическо отселяване. Това прави тази специфична особеност на клавиатурата изключително приложима при оформянето на фразите на бароковите произведения, при които общия динамически план е характерен със стъпаловидността си.

Третият елемент от първото направление се отнася до басовия гриф с неговите характерни спецификации:

- прекалено тежка механика (в сравнение с дискантовата);
- значително по-голям ход на бутона;
- разстояние между отделните бутони;
- изпълнение само с четири пръста;
- възможност за въздействие върху меха при определен натиск върху басовите бутони (както при дисканта), съдействащо за

обособяването на най-важния тон при логическото оформяне на фразите, когато логиката на музикалното развитие не изисква динамическо нюансиране;

- двукратна функция на лявата ръка, свързана с едновременното въздействие върху меха и музицирането.

По отношение връзката между фразирането и конструктивните особености на акордеона като музикален инструмент, основният проблем по отношение постигането на логически осмислената фразировка основно е свързан с басовия гриф. За да не се превърне този проблем в кардинален, който да окаже негативно влияние върху цялостния процес на интерпретация на музикалното произведение е необходимо изпълнителят да спазва две основни изисквания:

1. Правилна постановка на ръцете, инструмента и тялото;
2. Контролиране крайната фаза на отваряне на меха, за да не се получи пълно нарушаване на постановъчните правила, поради пределното мехово отваряне, т.е. на лице трябва да е един постоянен стремеж за промяна на посоката преди достигането на крайната фаза на отварянето. Ако все пак, фактурното изложение не предполага такава смяна, изпълнителят може да прибегне до други изпълнителски средства, които да му предоставят възможността за такава смяна, която да не се отразява негативно на фразировъчния процес: динамически контраст, друга артикулация, смяна на ретистър, т.е. промяна в тембъра и пр.

Второто направление визира конкретните начини на реализиране процеса на фразиране, които биват:

- пръстов, т.е. отделянето и разграничаването на отделните фрази чрез пръсти с неговите две разновидности: пръстово-китков и само пръстов;
- мехов;
- пръстово-мехов.

Като цяло, мекотата на встъплението при използването на меховия вариант не съответства на особеностите на звукоизвличането при органа, поради което е напълно неприложим

при интерпретацията на бароковите органни произведения на акордеон.

Пръстово-меховият вариант може да се приложи само в следните случаи:

- при подчертаване на началния тон на фразата;
- при подчертаване на най-важния тон във фразата;
- при подчертаване на крайния тон на фразата.

Процесът на фразирание като цяло е в пряка зависимост и от различните типове фактурно изложение. Независимо от проблемите, произтичащи от конструктивните особености на акордеона, при реализиране на цялостния процес на фразирание, изпълнителят трябва да спазва няколко основни правила, гарантиращи му успешното изпълнение на тази задача:

1. Да следи логиката на музикалното развитие като цяло при интерпретацията;
2. Да определи смисъла и значението на всеки един структурен елемент при изграждането на общото цяло;
3. Да определи вида артикулация;
4. Да определи съответния вариант при изпълнението на отделните фрази;
5. Да съобразява меховите движения с естествените структурни разчленения на формата и на тази база да състави т.н. "мехова партитура";
6. Да сменя по възможно най-бързия начин посоката на движение на меха, с цел свеждането до минимум на т.н. принудителен цезурен момент.

В контекста на цялостното изложение по проблема, могат да се направят следните изводи:

1. Процесът на фразирание е индивидуален творчески акт, чиято успешна реализация се корени преди всичко в солидните познания на интерпретатора за характерните стилови особености на епохата, композитора и транскриптора (първият аспект, който не беше обект на изследване в настоящата статия);

2. Логически осмислената фразировка поставя пред интерпретатора задача да определи естествените структурни елементи в музикалната тъкан, смисълът и значението на всеки един от тях при изграждането на общото цяло, отчитайки особеностите на фактурното изложение както в хоризонтал, така и във вертикал;
3. Определянето на фразировката при интерпретацията на бароковите органни транскрипции на акордеон изисква от интерпретатора съобразяване с техническите му възможности до степен, непротиворечаща на идейно-емоционалния замисъл на композитора или транскриптора (в зависимост от това чия концепция в случая ще се интерпретира);
4. Изхождайки от специфичните конструктивни особености на акордеона, интерпретаторът е длъжен да съобразява меховите движения с естествените структурни разчленения на формата, подчинявайки цялостната им организация на идеята за точно и логически обосновано фразиране, като в този смисъл предварително състави “мехова партитура” на произведението, в която (изхождайки от контекста на цялостното фактурно изложение) визира конкретния начин на обособяване на отделните фрази.